

KRÁTKÁ REFLEXE SOUČASNÝCH DEBAT A NÁZORŮ NA NÁLEZ ÚS ČR PL. ÚS 27/09 Z HLEDISKA JEJICH OBSAHU I ZPŮSOBU PREZENTACE

MARIAN KOKEŠ

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Abstract in original language

Vydání usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 1. 9. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 24/09 o odložení vykonatelnosti rozhodnutí prezidenta republiky č. 207/2009 Sb., o vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, a následné vydání nálezu ze dne 10. 9. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 27/09, jímž Ústavní soud de facto znemožnil konání předčasných říjnových voleb vyvolal zejména mezi představiteli české politické scény šok, který byl následován rozporuplnými až hysterickými reakcemi ze strany politických představitelů. Jejich obsah, způsob prezentace a případně jejich možné dopady na nezávislé postavení Ústavního soudu v ustavním systému ČR jsou předmětem této krátké kritické reflexe.

Key words in original language

Usnesení o odložení vykonatelnosti Pl. ÚS 24/09; nálezy Pl. ÚS 27/09; kritická reflexe; média; nezávislost moci soudní; kritika soudního rozhodování.

Abstract

Publication of the decisions Pl. US 24/09 (postponement of enforceability) and Pl. US 27/09 (unconstitutionality of Constitutional Act on Shortening the Term of Office of the Chamber of Deputies) by the Czech Constitutional Court caused in the Czech political scene a shock that was followed by many inconsistent and hysteric reactions and pronouncement issued by politicians. A short reflections of these reactions, their content and the form of their presentation in light of their potential effect on the independent status of the Constitutional Court in the Czech constitutional system are the subject of this short article.

Key words

Decisions of the Czech Constitutional Court Pl. US 24/09 and Pl. US 27/09; critical reflection; media, independence of judicial power; criticism of the court decisions.

Den 1. září 2009 a zejména události, které se tento den udály bezesporu vyvolaly ve velké části české společnosti rozporuplné pocity. Pro žáky základních a středních škol tento den vyvolal nutnost vyrovnat se s postprázdninovým šokem a s krutou realitou spojenou s návratem do školních lavic. Pro vlastníky letenek společnosti SkyEurope tento den znamenal smutné potvrzení jejich obav, že na tuto společnost bude vyhlášen konkurs a jejich zakoupené letenky jim tak propadnou. Z hlediska tématu

dnešního setkání je však nepochybně nejrelevantnější událost, která u české veřejnosti, laické i odborné, v médiích a zejména na české politické scéně vyvolala místy až šok. Onou událostí je vydání usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 24/09¹, jímž bylo rozhodnuto o odložení vykonatelnosti rozhodnutí prezidenta republiky č. 207/2009 Sb., o vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, kontrasignovaného předsedou vlády.

Onen šok lze pro každou ze zmíněných složek české společnosti charakterizovat jinak. Pro laickou veřejnost citované usnesení znamenalo šok v podobě nepochopení, co se to ve skutečnosti děje a co to vlastně v době, kdy začínala předvolební kampaň politických stran nabírat na intenzitě, znamená pro konání předčasných voleb v říjnovém termínu. Vzpamatovat se z tohoto šoku plynoucího z neporozumění nastalé situaci jí bezesporu mohla a měla pomoci média. Ta však, patrně rovněž i vlivem obdobného šoku z nepochopení nastalé situace, jaký zažívala širší laická veřejnost, přispěchala s headlinovými titulky ve smyslu „Ústavní soud vyhověl Melčákově stížnosti a odložil předčasné volby“², které se úplně nezakládaly na pravdě, což u veřejnosti nutně muselo vyvolat další vlnu nepochopení. Až následně v průběhu dne, spíše ve večerních hodinách docházelo k postupnému vyjasňování nastalé situace, a to i za přispění živých výstupů odborníků na ústavní právo, mimo jiné i zde přítomného kolegy doc. Jana Kysely v hlavní zpravodajské relaci České televize. Nicméně troufám si tvrdit, že i v odborné části veřejnosti mohlo citované usnesení vyvolat určitý šok, a to v podobě překvapení z toho, jakou hru to vlastně Ústavní soud rozehrál a jaké důsledky to může mít pro ústavní a politickou stabilitu České republiky. A konečně přichází na řadu představitelé české politické scény. Z jejich bezprostředních reakcí a vystupování v médiích lze jednoznačně vyčíst, že onen šok bezesporu plynul z nemilého překvapení, že si Ústavní soud dovolil zasáhnout do jejich vnitřních záležitostí a zpochybnil tak jejich postavení. Vše bylo samozřejmě umocněno a zesíleno vyhlášením nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 27/09 o 9 dní později, kterým zrušil „ústavní zákon“ o zkrácení pátého volebního období Poslanecké sněmovny a de facto tím znemožnil i konání předčasných voleb, jejichž termín byl ustanoven na 9. a 10. října 2009.

A právě zejména tyto negativní a místy až hysterické reakce čelních představitelů české politické scény na zmíněná rozhodnutí Ústavního soudu, jejich obsah i způsob prezentace, ale i způsob, jakým média referovala o událostech oněch dní, budou obsahem mé krátké reflexe. Cílem mého

---

¹ Publikováno ve Sbírce zákonů jako sdělení Ústavního soudu ČR č. 319/2009 Sb.

² Viz zpravodajství České televize ze dne 1. 9. 2009 či titulky internetových deníků: Volby v říjnu možná nebudou, Ústavní soud vyhověl Melčákovi, 2. 9. 2009, zdroj: idnes.cz. Bez zajímavosti nejsou ani titulky obsažené v deníku Blesk: Nářez u soudu: Volby nebudou! Česko je v krizi! Národ zažil šok! To tu ještě nebylo, 2. 9. 2009, zdroj: blesk.cz

příspěvku tak bude s odstupem času na konkrétním příkladu poukázat na způsob, jakým česká politická scéna, ale i média reflektují a reagují na některá rozporuplná a ne vždy všemi kladně přijímaná rozhodnutí orgánů moci soudní, v tomto případě Ústavního soudu.

Záměrně se tak vyhýbám zapojení se do odborných debat a diskuzí nad obsahem citovaného nálezu, a to nikoliv proto, že sám na Ústavním soudu působím, ale spíše proto, že současný diskurs nad tímto nálezem se postupně dostává již na takovou úroveň a stává se natolik podrobným, že již postihuje velkou většinu všech možných ústavněprávních aspektů a důsledků jeho přijetí pro český politický systém až se obávám, že bych v této chvíli k tomu nebyl schopen říci nic nového a objevného. K úrovni současného diskursu nad otázkami, které vyvolalo vydání zrušujícího nálezu Ústavního soudu, si však dovoluji učinit nepatrný povzdech. Nepatrný povzdech nad tím, že byť samotné schválení nálezem zrušeného ad hoc ústavního zákona o zkrácení volebního období Poslanecké sněmovny, i jeho předchůdce z roku 1998³, bylo kritizováno některými z odborníků v oboru ústavního práva⁴, jednalo se spíše o jednotlivé postřehy a poznatky nad neblahou praxí přijímání ad hoc ústavních zákonů Poslaneckou sněmovnou, než o podrobný diskurs, který by případně mohl svým důrazem přimět některé zákonodárce pozastavit se nad negativními důsledky přijetí později zrušeného ad hoc ústavního zákona.⁵

Nyní bych chtěl o trochu více rozvinout v úvodu vyřčenou kritiku na adresu médií z hlediska jejich přístupu, jakým referovali o přijetí výše citovaných rozhodnutí Ústavního soudu, zejména pak prvního z nich, tj. usnesení o odložení vykonatelnosti. Jak jsem již uvedl, jsem přesvědčen, že způsob, jakým média (tištěná i televizní zpravodajství) bezprostředně reagovala na přijetí usnesení o odložení vykonatelnosti rozhodně nepřispěl k vyjasnění nastalé situace u širší veřejnosti. Mám tím na mysli nesprávnost a nepravdivost podávaných informací k citovanému usnesení o odložení vykonatelnosti, které sdělovací prostředky prezentovaly jako rozhodnutí meritoriální s konečnými důsledky v podobě vyhovění ústavní stížnosti Miloše

---

³ Ústavní zákon č. 69/1998 Sb.

⁴ Vedle dnes již legendárního článku prof. Holländera – srov. k tomu Holländer, P.: Materiální ohnisko ústavy a diskrece ústavodárce, in. Právník č. 4/2005, je třeba připomenout články prof. Filipa, srov. k tomu Filip, J.: Zkrácení volebního období, in. Parlamentní zpravodaj č. 12/1997, s. 132-134, diskuzi nad nálezem Ústavního soudu ČR Pl. ÚS 36/01 v podání J. Filipa, Z. Kühna, J. Malenovského či J. Kysely, i články prezentované v tištěných denících, např. Zákon o zkrácení volebního období ukazuje naši neúctu k právu, rozhovor J. Kysely, 26. 4. 2009, zdroj: MfDnes, či na blogu Jiné právo od V. Šimíčka, zdroj: jinepravo.blogspot.com.

⁵ Na druhou stranu tento argument, že případný tlak vyvolaný hlubším diskursem by mohl být dostačujícím, lze zčásti zpochybnit, neboť na neblahé negativní důsledky této praxe marně upozorňovala i Stálá komise Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní procedury ve svém stanovisku z 27. 5. 2009 při projednávání senátního tisku č. 75.

Melčáka a odložení voleb jako takových, byť se jednalo o rozhodnutí procesní a zatímní povahy. Nabízí se tak otázka, proč tomu tak bylo a jaké jsou příčiny tohoto stavu? Osobně se domnívám, že situace, která nastala v tomto konkrétním případě je jen logickým vyústěním dlouhodobějšího přístupu téměř všech médií k podávání informací nejen o aktuálních a významných rozhodnutích obecných soudů všech instancí a Ústavního soudu, ale i informací dotýkajících se právní oblasti obecně.⁶ Skutečnost, že se téměř v každém příspěvku či reportáži komentující přijetí určitého soudního rozhodnutí, vyskytují faktické i právní chyby, je dle mého názoru způsobena jednak prezentováním zkrácených verzí a z kontextu vytržených výroků tiskového mluvčí dané instituce (pokud je jejich vyjádření vůbec vyžádáno), jednak a to především neznalostí základních termínů z oboru práva a neochotou tento stav změnit. Jsem si vědom toho, že v českých podmínkách je téměř nemožné dosáhnout takové úrovně poskytování informací z právní oblasti, na jaké se v současnosti nachází publicistika např. ve Spojených státech amerických, ve Velké Británii či v Německu, kde se zpravodajství z právní oblasti věnují téměř v každém významnějším médiu celé zpravodajské týmy, jejichž nedílnou součástí jsou i vystudovaní žurnalisté-právníci. Na druhou stranu se domnívám, že je v ekonomických silách větších českých médií (tištěných, internetových i televizí) zahrnout do svého týmu alespoň jednoho ze žurnalistů-právníků, kteří se na danou problematiku budou specializovat. Nicméně, abych nebyl nařčen pouze z jednostranné kritiky, v tomto konkrétním případě by se dalo hovořit i o nepříliš zdařilém přístupu Ústavního soudu bezprostředně po vydání citovaných rozhodnutí. Je sice třeba ocenit, že ihned po jejich vydání byla přístupná v elektronické verzi na internetových stránkách Ústavního soudu, což ještě nedávno rozhodně nebylo zvykem, nicméně v tak ojedinělém případě (a nikoliv pouze v něm) se domnívám, že bylo vhodné opustit onu zásadu, že „soudy a soudci hovoří prostřednictvím svých rozhodnutí“, a naopak se aktivněji zapojit do prezentace svého rozhodnutí široké veřejnosti. V případě onoho procesního usnesení o odložení vykonatelnosti to bylo o to více žádoucí, neboť způsob, jakým bylo odůvodněno nepovažují za příliš šťastný a rozhodně ne vyčerpávající. Obecně se domnívám, že aktivnější přístup soudů k prezentaci svých rozhodnutí, která svým významem přesahují do zájmů větší části společnosti, je žádoucí, neboť tím v očích širší veřejnosti budou více legitimizována a pomůže to tak předejít situacím, kdy jsou taková rozhodnutí přijímána s nepochopením a nedůvěrou, což z nich zbytečně a leckdy nezaslouženě činí rozhodnutí rozporuplná a neoprávněně kritizovaná. To vše samozřejmě za předpokladu, že tuto roli neplní sdělovací prostředky.

Předtím, než se pustím do krátké a kritické analýzy reakcí některých představitelů české politické scény na vydání citovaných rozhodnutí

---

⁶ Pokud se tedy nejedná o informace v souvislosti s vyskytnutím se nějakého skandálu, jako v poslední době informování o neetických činnostech některých, dnes již bývalých představitelů Právnické fakulty ZČU v Plzni.

Ústavního soudu, které veřejně deklarovali ve sdělovacích prostředcích, rád bych učinil dvě krátká odbočení.

Prvním z nich je mé přesvědčení, že vedle těchto níže konkretizovaných reakcí představitelů české politické scény, citovaná rozhodnutí Ústavního soudu, kterými de facto znemožnil konání předčasných voleb, mimo jiné pomohla odhalit i některé další negativní skutečnosti (a obávám se i dlouhodobé jevy) současné české politické scény. Jednu z oněch skutečností spatřuji v tom, že události navazující na vydání citovaných rozhodnutí Ústavního soudu v plné nahotě odhalily neschopnost představitelů parlamentních stran ve finále dosáhnout konsenzu nad zásadními otázkami pro český politický systém a jen potvrdily nářky mnohých politologů a politických komentátorů nad „zapouzdřením“ či „zakonzervováním“ současné české politické scény. Další pozoruhodnou skutečností, která nastala bezprostředně po vydání citovaných rozhodnutí Ústavního soudu a následném nekonání předčasných voleb, je zveřejnění výší „zbytečně“ vynaložených finančních prostředků politických stran na volební kampaň před nekonajícími se volbami. Tímto svým postupem chtěli čelní představitelé většiny politických stran dle mého názoru obrátit pozornost veřejnosti na jimi zdůrazňovanou „nehospodárnost“ rozhodnutí Ústavního soudu a tím je v jejich očích zdiskreditovat.⁷ Nicméně ve skutečnosti (nepochybně nevědomky) upozornili na fakt, že suma finančních prostředků, kterou politické strany již vynaložily či měly v úmyslu vynaložit na volební kampaň dosahovala desítky až stovky milionů korun,⁸ přičemž jejich původ zůstává nejasný a česká veřejnost se o něm bohužel může dozvědět nejdříve až po zveřejnění výročních finančních zpráv, kterou jsou politické strany a hnutí povinny dle ust. § 18 odst. 1 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích předložit každoročně do 1. dubna Poslanecké sněmovně k informaci, a to ještě možná.

Druhým odbočením je kratičkový exkurz do právněteoretické oblasti, konkrétně k otázce vztahu kritiky soudních rozhodnutí a nezávislosti moci soudní. Kritika soudních rozhodnutí není prakticky v žádném demokratickém státě nic nového, naopak v nedemokratickém režimu je prakticky vyloučena. Přicházela a přichází jak ze strany veřejnosti, tak z úst čelních politických představitelů dané země.

---

⁷ Ostatně obdobným způsobem si lze vyložit i výroky ministra vnitra M. Peciny bezprostředně před a po vydání citovaného nálezu, kdy opakovaně upozorňoval na „zbytečně“ vynaložené náklady na přípravu voleb jdoucích do „desítek milionů korun“. Srov. k tomu např. Komise zastavila přípravu voleb, zdržení přijde na desítky milionů, 10. 9. 2009, zdroj: idnes.cz.

⁸ Srov. k tomu Kampaň pokračuje, ČSSD už stála podle znalců 150 milionů, 2. 9. 2009, zdroj: lidovky.cz, či Kampaň už strany stála stamiliony, většina je utracena, 2. 9. 2009, zdroj: aktualne.cz.

Kritiku soudních rozhodnutí ze strany veřejnosti, pokud se pohybuje v určitých mezích,⁹ lze obecně považovat za prospěšnou pro demokracii jako takovou, neboť za určitých okolností může paradoxně vést k posílení nezávislého postavení soudní moci v tom smyslu, jak v jednom ze svých citátů uvedl 27. prezident Spojených států amerických a rovněž bývalý předseda Nejvyššího soudu USA William Howard Taft: „Nic tak nenutí soudce být ve svých rozhodnutích opatrný a úzkostlivě a důsledně v nich dbát o výkon spravedlnosti než vědomí toho, že jakékoliv jeho rozhodnutí se stane předmětem pečlivého zkoumání ze strany kolegů i předmětem objektivní kritiky ze strany veřejnosti.“¹⁰

U kritiky ze strany politických představitelů je tomu jinak. Obecně lze nerespektování soudních rozhodnutí považovat pro upevnění a posílení demokratických hodnot a pravidel ve společnosti za nebezpečné, tím spíše, pokud tento pro demokracii nezbytný respekt k soudnímu rozhodování absentuje u čelních politických představitelů dané země. Podobná situace dle mého názoru nastává i tehdy, pokud je obecně soudní rozhodování ze strany politických představitelů sice (alespoň naoko) respektováno, nicméně některá konkrétní rozhodnutí bývají z jejich strany podrobována takové kritice, kdy je daný soud obviňován z nepřipustného soudního aktivismu, z překračování svých pravomocí či někteří soudci obviňováni z neschopnosti a nekompetentnosti. Tato kritika totiž bývá nadto často doplněna i reálnými hrozbami v podobě přijetí zákonů omezujících pravomoci dané soudní instituce, pokusů o odvolání soudních funkcionářů, snížení rozpočtu danému soudu či omezení platů soudních činitelů, dále v podobě obstrukcí s obsazováním daného soudu, anebo v některých státech (zejm. v USA) v podobě hrozby vyvolání impeachmentu. Pokud k takové situaci dochází, lze rovněž hovořit o vážné hrozbě pro nezávislost moci soudní a demokracii jako takovou. Jak mohou tyto hrozby nabýt reálné podoby, si lze ukázat na některých příkladech ze Spojených států amerických. Vedle již zmíněné negativní až nevráživé kampaně z 50. let minulého století, ústící k neskrývané snaze politických činitelů odvolat tehdejšího předsedu Nejvyššího soudu USA Earla Warrena, lze zmínit i historicky první pokus o „politické“ odvolání soudce Nejvyššího soudu USA, soudce Samuela Chase, ze strany exekutivní moci - tehdejšího prezidenta USA Thomase Jeffersona, a to z důvodu „soudního rozhodování jdoucího mimo meze vyžadované zákony“¹¹, anebo otevřený boj prezidenta

---

⁹ K překročení oněch mezí nepochybně došlo v 50. letech minulého století ve Spojených státech amerických v souvislosti s rozhodovací činností Nejvyššího soudu USA pod vedením předsedy E. Warrena, týkající se otázky zrušení rasové segregace. Došlo k veřejným protestům požadujícím pověšení soudce Warrena či milionovým peticím k jeho odvolání za pomoci „impeachmentu“

¹⁰ Srov. k tomu Dinh, D.V.: Threats to Judicial Independence, Real and Imagined, in. Georgetown Law Review vol. 95, č. 4/2007, s. 944.

¹¹ Srov. k tomu Burbank, S.: The Past and Present of Judicial Independence, in. Judicature, vol. 80, č. 5/1996-97, s. 118 či Dinh, D.V.: cit. dílo, s. 935.

Theodora Roosevelta s Nejvyšším soudem USA na počátku minulého století v souvislosti s odmítnutím jeho zákonů v rámci prováděné sociální reformy. Z poslední doby pak lze zmínit případ skutečné, empiricky ověřitelné změny směru rozhodování soudce Federal District Courtu v New Yorku Harolda Baera učiněné v roce 1996, kdy podlehl otevřenému nátlaku ze strany politických představitelů v podobě hrozby vyvolání impeachmentu, anebo vážně míněné návrhy členů Kongresu z roku 2006 na zřízení soudcovského vyšetřovacího úřadu v rámci The House Judiciary Committee s pravomocí preventivně prověřovat obvinění ze zneužívání moci úřední a špatného chování soudců, tj. jakousi soudcovskou policií.¹² Všechny výše zmíněné případy, které se ve Spojených státech amerických udály v dávné minulosti či nedávné současnosti jsou jen dokladem toho, že kritika a nespokojenost politických představitelů s rozhodováním konkrétních soudů či soudců, doplněná o vážně míněné hrozby, může mít skutečné negativní dopady na nezávislost soudní moci jako takové. A jak bude níže ukázáno, nejedná se o excesy charakteristické pouze pro Spojené státy americké.

Nyní bych již přistoupil k některým svým postřehům a poznatkům, ke kterým jsem dospěl po kritické analýze konkrétních reakcí některých čelních představitelů české politické scény na vydání citovaných rozhodnutí Ústavního soudu, veřejně prezentovaných ve sdělovacích prostředcích. Mezi tyto představitele české politické scény nezahrnuji pouze čelní funkcionáře parlamentních politických stran, ale rovněž prezidenta republiky (a jeho poradce) a také některé členy současné „úřednické“ vlády¹³, kteří se všichni ve větší či menší míře pouštěli do více či méně racionální kritiky Ústavního soudu a jeho rozhodnutí. S určitou dávkou nadsázky lze obecně konstatovat, že téměř u všech těchto reakcí byla patrná snaha alespoň navenek a naoko deklarovat respekt k citovaným rozhodnutím Ústavního soudu, a to konkrétně onou známou floskulí „rozhodnutí Ústavního soudu respektuji, ale ...“.¹⁴ Pokusím-li se všechny nepřeherné kritické¹⁵ výroky na adresu

---

¹² Srov. k tomu A Blind Eye on Judges, 22. 5. 2006, zdroj: New York Times.

¹³ Byť jsem si vědom, že tento pojem Ústava ČR nezná.

¹⁴ Viz např. vyjádření předsedy ODS Mirka Topolánka, místopředsedkyně KDU-ČSL Michaely Šojdové či zakladatele strany TOP 09 Miroslava Kalouska z 10. 9. 2009, in. Respekt, či překročení pravomocí? Politiky verdikt soudu rozdělil, zdroj: idnes.cz

¹⁵ Je spravedlivé zmínit, že se objevila ze strany některých politických představitelů i celá řada pozitivních reakcí na přijatá rozhodnutí Ústavního soudu, které byly buď projevem již dlouhodobé kritiky přijímání *ad hoc* ústavních zákonů o zkrácení volebního období PS (viz např. vyjádření předsedy strany TOP 09 K. Schwarzenberga či předsedy KDU-ČSL Cyrila Svobody anebo senátorů Tomáše Töpfera, Petra Pitharta či Soni Paukrtové při jednání ze dne 28. 5. 2009 o přijetí později zrušeného ústavního zákona), nebo výrazem určité sebereflexe a uvědomění si svých vlastních chyb (viz např. vyjádření předsedy Strany zelených Ondřeje Lišky) anebo prostě jen výrokem státnickým (viz např. vyjádření předsedy vlády Jana Fischera), in. Respekt, či překročení pravomocí? Politiky verdikt soudu rozdělil, 10. 9. 2009, zdroj: idnes.cz a www stránky PS a Senátu.

Ústavního soudu z úst politiků nějakým způsobem systematizovat, lze je z časového hlediska, kdy byly vyřčeny, rozdělit na reakce a výroky bezprostředně navazující na citované usnesení Ústavního soudu o odložení vykonatelnosti a na reakce a výroky kritizující postup a samotný náleží Ústavního soudu. Třetí skupinu by pak mohly tvořit projevy a reakce, které budou či mohou být s určitým časovým odstupem ještě učiněny, neboť se domnívám, že politické elity budou chtít tento „ústavní políček“ jim udělený Ústavnímu soudu v budoucnu nějakým způsobem vrátit. Vraťme se ale zpět k již vyřčenému.

První skupinu výroků a reakcí, tj. ty, které bezprostředně reagovaly na usnesení o odložení vykonatelnosti, lze obecně charakterizovat jako reakce vyplývající z momentu nemilého překvapení, což se projevovalo v podobě prezentování striktně negativních a kritických výroků, které byly často iracionální a místy až hysterické a leckdy byly doprovázeny iracionálními gesty a chováním. Jakýmsi klíčovým a zároveň nejpříhodnějším důkazem, který vypovídá mnohé o charakteru reakcí některých čelních představitelů české politické scény je diskuze předsedů parlamentních politických stran v pořadu České televize „Otázky Václava Moravce“, která se konala mimořádně v den vydání citovaného usnesení Ústavního soudu, tj. 1. 9. 2009 ve večerních hodinách.¹⁶ Nerad bych byl nařčen z neobjektivnosti, ale až na některé výroky předsedy KDU-ČSL Cyrila Svobody, volající po respektování pozice Ústavního soudu v českém ústavním systému, a výroky předsedy Strany zelených Ondřeje Lišky volající po určité sebereflexi a uklidnění nastalé situace, lze tuto diskusi označit za opravdu pestrou přehlídku různých reakcí, ať už v podobě silných výroků (předseda KSČM Vojtěch Filip hovořil od samého počátku o ústavní krizi, předseda ODS Mirek Topolánek volal po nutnosti vyvinout na Ústavní soud politický tlak, aby rozhodl co nejdříve), přes výroky místy zmatečné (viz zejména rozbor pravomocí Ústavního soudu a otázky aktivní legitimace poslance Melčáka ze strany předsedy ČSSD Jiřího Paroubka a „teoretika státu s třicetiletou praxí“, za něhož se sám označil předseda KSČM Vojtěch Filip), až po výroky řekněme iracionální (viz např. varování předsedy KSČM před přílišným nárůstem moci českých soudů v čele s Ústavním soudem na straně jedné a snížení důvěry občanů v justici na straně druhé, dále viz výroky o „válce ústavních orgánů“ či „atomové bombě pro zájmy obyčejných lidí a český ústavní systém“ z úst předsedy ODS či o nutnosti pracovat i v neděli z úst předsedy ČSSD), leckdy doplněných i o iracionální gesta (za všechny je třeba zdůraznit prosbu předsedy ODS ve znění: „Pavle Rychetský prosím tě vystup a řekni, že je to celé legrace“). Charakter a úroveň této diskuze byla logickým vyvrcholením přístupu a reakcí většiny čelních představitelů české politické scény na citované usnesení, které prezentovali v médiích již

---

¹⁶ Pořad dostupný v on-line archivu České televize na <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/209452801380003-otazky-vaclava-moravce/>

v průběhu dne. Hovořili zejména o nezodpovědném¹⁷, bezprecedentním¹⁸ a protiústavním¹⁹ rozhodnutí, jdoucí proti zájmům ČR²⁰ a vyvolávající ústavní krizi²¹, které hraničí s ústavním pučem²², je zařaditelné do knihy Guinnessových rekordů či absurdit²³ a z poslanců, senátorů a prezidenta republiky Ústavní soud činí pouhé figurky na šachovnici.²⁴ V tomto duchu se bohužel, nikoliv však překvapivě, nesl i výrok prezidenta ČR Václava Klause, který citované usnesení dle svého vyjádření ze dne 1. 9. 2009 označil za „aktivistický a bezprecedentní krok, který bude mít zásadní dopad na politický systém v naší zemi, kde podle Ústavy České republiky zákonodárná moc náleží Parlamentu. (...) Jde o rozhodnutí navýsost politické, nikoli právně-legislativní.“²⁵ Při analýze těchto reakcí je samozřejmě třeba zmínit, že byly opravdu bezprostřední, činěné s notnou dávkou rozčarování a v době, kdy již byly v plném proudu předvolební kampaně jednotlivých politických stran, nicméně tyto okolnosti nijak nesnižují odpovědnost těch, kteří citované výroky činili, ani to, že byly i přes výjimečnost nastalé situace ve velké většině zcela neadekvátní, nepřiměřené a místy až nebezpečné.

Druhou skupinu výroků a reakcí, tj. ty, které se kriticky vyjadřovaly k postupu Ústavního soudu a ke znění jeho zrušujícího nálezu, lze obecně charakterizovat za stále kritické a negativní, nicméně činěné v mnohem smířlivějším tónu, v duchu výše uvedené floskule „respektuji, ale ...“ a již je nelze považovat za iracionální až hysterické jako ty předešlé. Nepochybně to bylo způsobeno nastalou politickou situací a intenzivní

---

¹⁷ Předseda ODS Mirek Topolánek, in. Rozhodnutí odložit volby je nezodpovědné, 1. 9. 2009, zdroj: lidovky.cz.

¹⁸ Předseda ČSSD Jiří Paroubek, in. Zděšení politiků: Ústavní puč, nesmysl, neuvěřitelné, 1. 9. 2009, zdroj: Týden.cz.

¹⁹ Předseda ODS Mirek Topolánek, in. Zděšení politiků: Ústavní puč, nesmysl, neuvěřitelné, 1. 9. 2009, zdroj: Týden.cz.

²⁰ Předseda ČSSD Jiří Paroubek, in. Rozhodnutí Ústavního soudu je proti zájmu občanů ČR, 1. 9. 2009, zdroj: lidovky.cz.

²¹ Poslanec ODS Petr Tluchoř, in. Ústavní soud uvrhl Česko do ústavní krize, míní Tluchoř, 1. 9. 2009, zdroj: mediafax.cz.

²² Poslanec ODS Marek Benda, in. Zděšení politiků: Ústavní puč, nesmysl, neuvěřitelné, 1. 9. 2009, zdroj: Týden.cz.

²³ Předseda ODS Mirek Topolánek, in. Zděšení politiků: Ústavní puč, nesmysl, neuvěřitelné, 1. 9. 2009, zdroj: Týden.cz.

²⁴ Poslankyně KSČM Zuzka Rujbrová, in. Ústavní soud dělá z poslanců a prezidenta figurky na šachovnici, 1. 9. 2009, zdroj: mediafax.cz.

²⁵ Prohlášení prezidenta ČR ze dne 1. 9. 2009, zdroj: hrad.cz

snahou čelních představitelů parlamentních stran naleznout nejlepší způsob a řešení, jak dosáhnout konání předčasných voleb v co nejdřívějším možném termínu. Samotná diskuze nad zněním zrušujícího nálezu Ústavního soudu tak byla ponechána spíše akademické obci a ústavněprávním teoretikům. Výše naznačená charakteristika činěných reakcí již tak jednoznačně neplatí, pokud do této skupiny zařadíme i vystupování místopředsedy Poslanecké sněmovny Lubomíra Zaorálka při ústním jednání před Ústavním soudem z téhož dne, tj. 10. září 2009, neboť některé jeho výroky zde učiněné by stěžejně nesly označení věcné, objektivní a relevantní argumentace Poslanecké sněmovny jako účastníka řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů před Ústavním soudem.²⁶ Dlužno dodat, že kritické názory nad způsobem vystupování místopředsedy PS při ústním jednání před Ústavním soudem vyjadřovali i někteří z jeho kolegů zákonodárců.²⁷ Stejně tak se z výše naznačené charakteristiky této skupiny výroků a reakcí vymyká vyostřená reakce a kritické výroky prezidenta ČR Václava Klause na adresu Ústavního soudu, které tak lze přiřadit k mnoha dalším a prezidentem (či jeho poradci) dlouhodobě prezentovaným výročkům spojených s tématem - hrozba soudcokracie. V oficiálním prohlášení ze dne 10. 9. 2009,²⁸ reagující na vydání citovaného nálezu prezident Klaus uvedl: „Ústavní soud – v den 16. výročí svého založení – svým rozhodnutím vědomě a záměrně prohlubuje politickou krizi v naší zemi. Chceme-li se dnes i do budoucna vyhnout podobným situacím, které hrozí chaosem a ohrožují celou společnost, blíží se chvíle, kdy bude nutno přijmout novou ústavní definici pravomocí Ústavního soudu.“ Takové výroky osobně považuji pro posílení a upevnění demokratických hodnot a pravidel ve společnosti, navíc z úst prezidenta republiky, nejen za velmi nešťastné, ale vzhledem k tomu, že z nich lze mezi řádky vyčíst i konkrétní hrozbu v podobě nutného zúžení pravomocí Ústavního soudu,²⁹ považuji je i za nebezpečné a ohrožující nezávislost justice, v tomto případě Ústavního soudu.³⁰ Možný negativní dopad těchto výroků na českou společnost a její

---

²⁶ V obdobném duchu se neslo i písemné vyjádření předsedy PS Miloslava Vlčka, doručené Ústavnímu soudu dne 4. 9. 2009, v němž prezentoval i své osobní názory vztahující se k otázce pravomoci Ústavního soudu přezkoumávat ústavnost ústavních zákonů a ocitl se tak mimo rámce svého postavení jako zástupce účastníka řízení – Poslanecké sněmovny jako celku.

²⁷ Srov. k tomu Zaorálek mluvil k soudu za sebe, ne za Sněmovnu, zlobí se ODS, 10. 9. 2009, zdroj: idnes.cz či oficiální prohlášení 1. místopředsedkyně PS Miroslavy Němcové ze dne 10. 9. 2009, zdroj: ods.cz.

²⁸ Prohlášení prezidenta ČR ze dne 10. 9. 2009, zdroj: hrad.cz.

²⁹ Troufám si pochybovat, že cílem těchto výroků nebyla naopak výzva k posílení jeho pravomocí.

³⁰ Je nutné dodat, že po zúžení či novém vymezení pravomocí Ústavního soudu volali i další političtí představitelé, konkrétně místopředseda PS Lubomír Zaorálek či předseda ČSSD Jiří Paroubek. Srov. k tomu Klaus už také přemýšlí, jak klepnout ÚS přes prsty, 10. 9. 2009, zdroj: deník Právo.

vnímání role Ústavního soudu v ústavním systému ČR samozřejmě umocnil ten fakt, že české sdělovací prostředky o tomto vyjádření pochopitelně podrobně informovaly.³¹

Nejsem žádným mediálním analytikem, který by vám nepochybně mnohem více erudovaně dokázal analyzovat jednotlivé výstupy čelních představitelů české politické scény. To však koneckonců nebylo ani mou ambicí. Mým cílem bylo s určitým časovým odstupem a s dostatečným nadhledem rozebrat a na konkrétním případě rozhodování Ústavního soudu ukázat způsob, jakým si většina čelních představitelů české politické scény vykládá povinnost respektovat rozhodování i nezávislé postavení moci soudní, v tomto případě Ústavního soudu v ústavním systému ČR, a snížení její důvěryhodnosti v očích širší veřejnosti. Zároveň jsem vám chtěl i připomenout nejen ty reakce a výroky, které dnes již vyvolávají trpký úsměv, ale i ty reakce a výroky, které již nelze brát tak na lehkou váhu, ať už kvůli jejich obsahu anebo z důvodu, kdo tyto výroky učinil, a zde je třeba upozornit na jejich možné negativní dopady pro nezávislost justice v ČR. Proto bych si závěrem dovolil vyřknout dvě přání, která jsou vlastně volnou parafrází některých z výše kritizovaných výroků. Jednak si přeji, aby se zástupci české politické scény při výkonu své moci maximálně oprostili od zásady vyřčené Lubomírem Zaorálkem v průběhu ústního jednání před Ústavním soudem, tj. „když se kácí les, létají třísky“, zejména ve vztahu k demokratickým hodnotám a pravidlům a zároveň bych chtěl, za použití parafráze citované prosby předsedy ODS Mirka Topolánka, vyslovit prosbu: „Pánové politici, prosím vás, začněte již konečně brát demokratické hodnoty a pravidla při svém rozhodování vážně.“

Contact – email

Marian.kokes@usoud.cz

---

³¹ Srov. k tom např. Ústavní soud záměrně prohlubuje krizi, uvedl Klaus, 10. 9. 2009, zdroj: novinky.cz, či Klaus zřetelně řekl, je čas vzít na mušku Ústavní soud, 10. 9. 2009, zdroj: aktualne.cz či Klaus zaútočil na Ústavní soud, chce změnit jeho kompetence, 10. 9. 2009, zdroj: CT24.cz.